

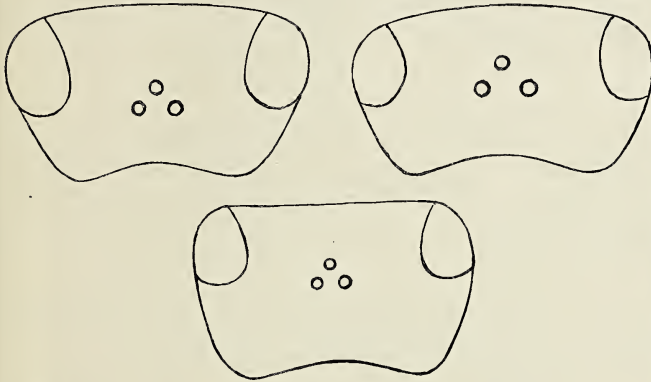
De Nederlandse *Spilomena*-soorten (Hym. Sphecidae)

door

J. P. VAN LITH

Tot voor kort werd aangenomen, dat van het geslacht *Spilomena* Shuck. in ons land slechts 1 soort, *Sp. troglodytes* (Lind.) voorkwam, die uit braamstengels nogal eens werd gekweekt. Toen Dr P. BLÜTHGEN (Naumburg) bij de voorbereiding van zijn studie „Alte und neue paläarktische *Spilomena*-Arten”, verschenen in *Opuscula Entomologica*, deel 13, 1953, om medewerking verzocht, mocht ik de typen uit de collectie WESMAEL van het Inst. Royal des Sciences nat. de Belgique te Brussel onderzoeken en moest ik tot de conclusie komen, dat een groot deel van de Nederlandse dieren, die wij steeds voor *troglodytes* hadden gehouden, tot een andere soort behoorde. Prof. Drs. H. SANDERS deelde mij mede, een paartje van een van de gewone soort afwijkende *Spilomena* te Roermond te hebben gevangen. Bij vergelijking met de dieren van WESMAEL bleek dit paartje de echte *troglodytes* (Lind.) te zijn. Later vond ik onder het materiaal van het Natuurhistorisch Museum te Rotterdam overeenkomstige exemplaren, opvallend door de zwakke berimpeling van het metanotum. Ik kweekte ook twee *troglodytes*-wijfjes uit braamstengels, doch meestal nestelen zij in *Anobium*-gangen, in tegenstelling tot *enslini*, die zelf gangen graaft in *Rubus*-merg.

De soort, die hier het meest was waargenomen, werd in bovenvermelde publicatie door BLÜTHGEN beschreven en naar ENSLIN genoemd, die in 1922 de biologie hiervan uitvoerig had beschreven (Beiträge zur Biologie der Hymenopteren I., *Arch. Naturgesch.* 88 : 132—138). Laatstgenoemde was echter in de veronderstelling,

Links boven: *Spilomena differens* Blüthgen, ♀, kop van boven gezien; rechts boven: *Spil. troglodytes* (Lind.); ♀; onder: *Spil. enslini* Blüthgen, ♀.

dat hij *troglodytes* voor zich had.

BLÜTHGEN neemt in zijn publicatie de volgende palaeartische soorten op : *troglodytes* (Lind.), *curruca* (Dahlbom) (Scandinavië), *canariensis* Bischoff (Teneriffe), *capitata* Gussakovskij (een oostelijke soort, misschien *mocsaryi* Kohl volgens BLÜTHGEN ?), *fulvicornis* Gussakovskij (tot nog toe eveneens alleen uit het Oosten bekend), *mocsaryi* Kohl (= *zavadili* Snoflak, een zuidelijke soort) en beschrijft als nieuwe soorten : *beata* (Zuid-Frankrijk), *vagans* (Noord- en Zuid-Europa), *differens* (Noord-, Midden- en Zuid-Europa), *enslini*, en *puncta-*

tissima (Zuidwest-Duitsland en Italië). In totaal zijn dit dus 11 soorten, waarvan er 8 reeds in Europa zijn waargenomen.

Behalve *enslini* Bl. (f.n.sp.) is er in ons land van de nieuw beschreven soorten nog een gevonden en wel *differens* Bl. (f.n.sp.), waarvan tot nog toe slechts één Nederlands exemplaar bekend is (paratype, ♀, Laren 25.VI.1944, coll. P. M. F. VERHOEFF).

Moge dit een aansporing zijn, meer aandacht aan deze kleinste der Nederlandse graafwespen te besteden. Voor medewerking bij determinaties stel ik mij gaarne beschikbaar.

Ter oriëntering moge hieronder een beknopte vergelijking van de voornaamste kenmerken der drie in ons land gevangen soorten volgen. Voor de andere soorten moet ik wel naar BLÜTHGEN verwijzen. Hij wijst er bovendien op, dat er in Europa nog meer onbekende soorten kunnen voorkomen. Doordat de dieren zo klein zijn, is het vangen echter niet gemakkelijk en beschikken wij over betrekkelijk weinig materiaal.

<i>enslini</i> ♀	<i>trogloodytes</i> ♀	<i>differens</i> ♀
middenveld van het metanotum met vrij krachtige dwarsrimpels aan weerszijden van de lengterimpels	middenveld van het metanotum met zeer fijne dwarsrimpels	middenveld van het metanotum ongeveer gelijk aan dat van <i>enslini</i>
dwarsgroeve aan de voorrand van het schildje zonder lengterimpels	zie <i>enslini</i>	dwarsgroeve aan de voorrand van het schildje met korte lengterimpels, waardoor een rij stippels ontstaat
voorhoofd gechagrineerd, met zeer fijne en onduidelijke stippels	voorhoofd bestippeling minder duidelijk dan bij <i>differens</i>	voorhoofd vrij dicht fijn bestippeld
kopschild zonder lengtegroeve	kopschild zonder lengtegroeve	kopschild met lengtegroeve over de grootste helft, naar de voorrand iets breder uitlopend
kop veel dikker dan bij de twee andere soorten, afstand tussen ogen en oculi groter	kop zie afbeelding, afstand tussen ogen en oculi ca 2 × zo groot als die tussen de achterste oculi	kop zie afbeelding, deze afstand iets groter dan bij <i>trogloodytes</i>

♂	♂	♂
middenveld metanotum zie ♀	middenveld metanotum zie ♀	middenveld metanotum zie ♀
koptekening geelwit gehele clypeus zo gekleurd	koptekening goudgeel gehele clypeus zo gekleurd	koptekening ivoorwit clypeus slechts voor ongeveer $\frac{1}{3}$ gedeelte zo gekleurd

Summary

Three species of *Spilomena* *Sb.* have been found sofar in the Netherlands. The most common species seems to be *enslini*, which has recently been described by BLÜTHGEN and which has been reared many times from *Rubus*-twigs. *Sp. troglodytes* (Lind.) is mostly taken whilst flying in the neighbourhood of old wood in which *Anobium* made their tunnels. In two cases, however, writer found *troglodytes* nesting in old *Rubus*-twigs.

The third species is *differens* Blüthgen, of which only one Dutch specimen is known now (♀).

Rotterdam, Allard Piersonstraat 28c.

Vermijden van opweken. In *Ent. Ber.* 15 : 254 heeft de heer KAIJADOE het over de moeilijkheden van het opspannen bij grote vangsten en het vermijden van opweken. Misschien kan ik nog een methode aan de hand doen, die echter alleen kan worden toegepast door hen, die de beschikking hebben over een z.g. diepvries-conservator. Niet, dat ze er een voor moeten aanschaffen, maar veel groenten- of viswinkels en ook wel ijsfabrikanten hebben tegenwoordig zo'n apparaat in gebruik, en met wat goede woorden kan men dan over een paar liter inhoud wel de beschikking krijgen.

Doe de hele vangst op een laag watten in een goed sluitende blikken bus en deponeer het hele zaakje in een diepvrieskast. De insecten kunnen op deze manier voor onbepaalde duur bewaard blijven en zijn, nadat ze op normale temperatuur zijn gebracht, handelbaar alsof ze pas waren gevangen. Een normale koelkast is niet voldoende, de temperatuur moet -20° C. of lager zijn.

M. W. CAMPING, Robert Kochstraat 35, Leeuwarden.

Gynandromorph van *Saturnia paphonia* L. Op 4 Mei 1954 kwam bij mij een wijfje van *pavonia* uit de pop. Na copulatie legde het eieren, die op de daarvoor bestemde tijd de rupsen leverden. Na de vierde vervelling viel het me op, dat een van de larven aan de linker kant rode en aan de rechter gele wratten had. De dieren verpopten normaal en de poppen overwinterden. In het voorjaar van 1955 haalde ik drie poppen uit de cocon. Een daarvan had aan de linker kant een mannelijke en aan de rechter een vrouwelijke spriet. Op 7 Mei kwam uit deze pop een prachtige gynandromorph, die nu in mijn verzameling prijkt.

B. STUIVENBERG, Eemnesserweg 88, Hilversum.

[Het is jammer, dat die rups met de verschillend gekleurde wratten niet apart opgekweekt is. Hoewel het voor de hand ligt, dat dit de gynandromorph was, is daar toch geen bewijs voor geleverd. De kleur van de wratten schijnt geheel af te hangen van erfelijke factoren en is niet te beïnvloeden door voedsel of omgeving. Zie COCKAYNE, 1928, *Trans. South London ent. nat. Hist. Soc.* 1927—1928 : 63, die weer refereert aan het werk van POULTON. — LPK.]